

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

NR. 4 2013

Tema: *Idrott och frilufsliv*

INNEHÅLL

IDROTT I BOLLSTABRUK I 100 ÅR	5	FARVÄL TILL SOLLEFTEÅ	12
FLÄSKLÄDAN OCH KÄRRINGTRÄTAN	7	NÄR FÖRENINGEN FALKARNA ÖPPNADE EGET	15
SKYLTSÖNDAG I KRAMFORS PÅ 30-TALET	9	FRISKA VILJOR – EN FOLKKÄR IDROTTSFÖRENING ...	17
SKIDTÄVLINGAR ANNO 1901	10	KVINNORNA I LIDENS SKYTTEFÖRENING.....	19
SKIDKLUBBEN VIDAR 120 ÅR	11	SUNDSVALLS SIMSÄLLSKAP.....	20

Ledaren

Gymnastik med lek och idrott

Ja, så hette det en gång i världen. Gymnastik med lek och idrott, så stod det i betygsboken vid terminslut och för många var det ett betyg som många tog med en klackspark men ett ämne som tilltalade de flesta. Bollekar av alla slag var ett välkommet avbrott i tragglandet med multiplikationstabellen, väl-skrivning och läxorna med att lära psalmer utantill.

Vintertid var det gymnastiksalen som gällde med bommar, rep, bockar och ribbstolar. Så gott som alla var med och hade roligt.

Med åren kom idrottsgrenar in i bilden i skolan och även under fritiden. Musklerna växte liksom ett allt större intresse för lagsporter sommar som vinter. Förebilderna fanns ute i stora världen och deras framgångar, som bevakades i radiosändningar, inspirerade många till att börja träna och investera i utrustning.

Idrottsföreningar bildades och samlade medlemmar för pojkk-, junior- och seniorlag. Nu blev det lite allvar. Tävländande i seriespel och möten med grannbyarna blev smått prestigefyllda. Det gällde att tvåla till skollagen runtom liksom lagen i seriespelet som så småningom kom att omfatta lag lite längre bort från hemmaplan.

Laguttagningarna kunde ibland bli problematiska. Alla hade inte tid p.g.a. arbete på hemgården och då gick ledaren runt och raggade ihop till fullt "manskap". I värsta fall fick någon eller några ur publiken rycka in. Alla var väl inte så tekniskt sinnade eller taktiskt inriktade men konditionen var

det inget fel på och springa kunde alla och efter en batalj var några hundratals tuvor på de provisoriska tävlingsarenorna borttofflade. Skillnaden på luftpastejerna, tuva eller boll, var ibland hårfin. Men roligt hade alla och de idrottsliga prestationerna och insatserna kommenterades muntert.

Lekarna och idrotten var av stor social betydelse vid sidan om skolarbetet liksom danserna ute i alla bygdegårdarna och utebanorna. Bland ungdomen fanns knappast tankar på droger även om vuxen-världen ibland utmärkte sig olämpligt.

Idag är läget ett helt annat. Gymnastiken är inte längre så aktuell i skolorna. Datorerna och mobiltelefonerna fångar ett allt större intresse hos oss och idrotten formas i ett allt större elittänk med pengar och åter pengar. Men idrotten har på olika sätt betytt mycket för vårt samhälle och förhoppningsvis får idrotten och motionen med sina sunda ideal leva vidare.

Nästa nummer har temat *arkiv*. Det blir både redogörelser för vårt EU-projekt "Hembygdens kulturarv Västernorrland" och andra artiklar kring ämnet. Har du egna erfarenheter av att gräva i din hembygdsgårds arkiv, så är du som vanligt välkommen att bidra!

Margareta Johansson

ordf. Medelpads hembygdsförbund

Göte Nordmar

ordf. Ångermanlands hembygdsförbund

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

Redaktör och ansvarig utgivare:

Anders Sällvin
Tel 070-66 21 500 / 060-421 08
anders.sallvin@hotmail.com

Hembygden i Medelpad & Ångermanland

utges av Medelpads och Ångermanlands Hembygdsförbund i 4 nummer årligen. Distribueras gratis i 10 ex. till samtliga hembygdsföreningar anslutna till förbunden.

Prenumeration 100,-/år, insättes på BG 5491-5806. Ange "Prenumeration Hembygden" samt ditt namn och din adress.

Lösnummer 40:- kan beställas av
Anders Sällvin: 070-66 21 500 / 060-421 08

Redaktionskommitté

Ann Renström
ann.renstrom@telia.com
Tel. 0612-214 16
Sunnanåker 301, 873 92 Bollstabruk

Margareta Johansson
margareta@vaxtfoto.se
Tel. 060-931 11
Östloning 120, 860 40 Indal

Laila Söderström
laila.soderstrom@telia.com
Tel. 0613-331 15
Skallsta 504, 872 98 Noraström

Anders Sällvin
anders.sallvin@hotmail.com
Tel. 060-421 08
Åstön 765, 860 35 Söråker

ISSN 1100-0554

Form & tryck: Accidens, Sundsvall.

Besök våra hemsidor

www.hembygd.se/medelpad
www.hembygd.se/angermanland

Kommande nummer

Manusstopp: 7 februari
Tema: Arkiv – en kunskapskälla

Omslagsbild:

Nils Gunnar Johansson, Å, Gudmundrå socken. Den smala vägen som slingrar sig uppför backen t.h. är gamla kustlandsvägen från Härnösand till gästgiveriet i Frånö.
Foto: Ann Renström

Den gamla bilden

Fotot från Näsåker 1937 visar ÅSK:s damlag i fotboll (ÅSK, Ådals-Lidens sportklubb). Stående från vänster: Svea Borin, Ingrid Karlsson, Edla Ritzén, Elna Lidgren, Essi Edström, Elsa Lidström, Maja Gustavsson och Anny Nilsson.

Det fanns inga damserier i distriktet vid den här tiden utan man spelade vänskapsmatcher mot gubblag samt damlag från grann-distrikten. Speciellt var matcherna mot gubbarna populära.

Fotografen Nils Lidgren var fotbollsentusiast och i många år högerback i ÅSK:s serielag.

Bilden hör till "Bilder i Ådalen" som ingår i Läns museet Murbergets arkiv.

Redaktionen, fr.v. Ann Renström, Laila Söderström, Anders Sällvin och Margareta Johansson, önskar alla sina läsare en intressant och givande läsning och en riktigt

God Jul och ett
Gott nytt hembygdsår

Foto: Birgitta Bergkvist.

Lagledar'n

Lagledar va du
bar väskern å läst'n
å rämnåla häri keps'n.

Om vi låg öunner
vä 5-0 i halvtid sa du:
"Dä gå fint, pojka.
Vi ta dom."
Sen förlora vi
vä 9-0
å kaste lerböxern
å benskydda på däg
å lova ti härms'n:
"Aldri mer nan fotboll."

Men du tänne pipa å sa:
"Näste söndag ha vi Tåsjöa.
Dom ta vi."

Ende kritiken du hade
va då vi sköt för löst:
"Si hör han skjut!
Timotejen viks int!"

Men om dä va hårlskötta
Va'nt du sä noga
vart boll'n for:
"Jävla bra skött!
Hadd ä dänne gått in
hadd ä vorte mål!"

Lite retfull
könne du vära,
å en gang skrek du
sä dä hörles
över hålv e Helgum:

"Lägg straffen du,
Nils Eric,
som ha tege student'n!"

Fali sne'n straff vart e.
Inge mål,
inge stabbskött ens.

Dä vart inkast,
och inge mer straffläggning
för min del.

Nils Eric Sjödin ur diktsamlingen *Odögdern* 1985 tillägnad Röåns IF

Men bra mycke poänga
skräpa vi ihop
tack vare taktiken
du lärd oss
då dä stog 0-0:
"Spärk en
åt hälvet!"
Hur feck du na pengar
å räck tell?
Int' fanns nan Bingo
å int' feck vi na tå kommunen.

Lik förbannat
åkt vi buss
bå å Graninge
å åt Norråker.

Ibland feck bussförarn
spela vänsterytter.

Han va int' sämst.

Idrott i Bollstabruk i 100 år

Den första idrottsklubben i Bollstabruk hade namnet Bollsta Skidklubb och redan år 1898 anordnade man skidtävlingar.

Skidor med snören och sillar

Skidtävlingarna gick oftast på isbana – vanligen på Bollstafjärden. Åkarna startade vid Bollsta Bruks kaj, rundade ett sjömärke utanför Valaberget i höjd med Väja, och återvände till kajen. År 1903 ordnades den första större tävlingen. Start och mål för 15 km var förlagda till Klas Klassons pensionat vid nuvarande Fridhemsvägen. Tremilen gick längs landsvägen till Forsed via Herrsjön tillbaka till Bollsta.

Efter alla större tävlingar bjöds åkare och funktionärer till Klasson på mjölk och bullar. Tävlings-skidorna var 10 fot (c:a 3 m) långa och till skidbindningar användes sockertoppssnören. Vid töväder vallades skidorna med sillake och det hände, att åkarna vid starten hade en hel sill i bakfickan i beredskap för en eventuell omvallning under loppet.

Fotboll med stövlar och kollekt

Det första fotbollslaget ställdes upp år 1900. Spelarna uppträdde i långbyxor och grovläderskor eller stövlar, men några år senare hade man enhetlig dräkt med kortbyxor. Fotbollsplanen var en gropig grusplan på Tallmon, som då var en obobodd skogsdunge mitt i samhället. Matcherna var välbesökta och istället för entréavgift togs en frivillig kollekt upp. När man hade bortamatch fick spelarna till största delen själva bekosta både tågbiljetter och förtäring.

Fotbollen fick vind i seglen i början av 1930-talet och blev efter hand den dominerande verksamheten i klubben.

Friddrott med bälte och långstrumpor

Det var bara Bollsta IK som hade friddrott på programmet bland klubbarna i Ådalen i början av 1900-talet. Stora tävlingar hölls både 1903 och 1904 på Tallmon. Man tävlade i gång, diskus, kula, spjut, stav-, längd- och höjdhopp. Banan för 100 m löpning var förlagd till allén intill arbetarkasernernas "Kejsarstan" och 800 m startade vid åbron där nedanför, passerade järnvägsstationen och spåren, förbi Lutherska bönhuset och slutade vid Nässlins affär intill Tallmon.

Bland de mest framstående löparna och friddrottarna i Bollstabruk i början av förra seklet fanns Linus Andersson och Karl Brelin.

Tävlingsdräkten var en vit bomullströja, knäbyxor av vit satin med revärer, gymnastikbälte, långstrumpor, gymnastikskor och en liten skärmössa på nacken. Priserna var för det mesta medaljer, men även nyttosaker som filtar och plånböcker förekom.

Friddrottens glansperiod inföll åren 1925-30, då flera klubbmedlemmar hade framgångar i distriktsmästerskap. Den mest namnkunnige var nog terräng- och långdistanslöparen Gunnar Falck, som vann 10 000 m i landskampen Sverige-Norge år 1929.

Gymnastik på söndag

Några år in på 1900-talet var gymnastik mycket populärt och man övade i regel varje söndagsmorgon kl. 8. Det hölls flera uppvisningar, bland annat vid en sommarfest på Bollstamon, då gymnastiktrup- ▶

pen övats en längre tid av en f.d. underofficer från Sollefteå.

Publiken var ofta talrik och entusiastisk.

Basarer, fester och tablåer

Klubben var helt beroende av inkomster från fester och basarer för att kunna hålla sin verksamhet igång. Sommarfester kunde hållas utomhus, oftast på Tallmon, men vintertid måste man hyra lokaler.

En gång hölls en vinterbasar i P.J. Nordins snickeriverkstad och tablån "Erik XIV, Karin Månsdotter och Göran Persson" uppfördes av lokala förmågor. Tablån gjorde stor succé, men belysningen vid rampen – fotogenlampor och stearinljus – antände ridån, varvid ett antal kvinnor svimmade. De omhändertogs dock snabbt av förtjusta kavaljerer. En annan gång hyrdes hela gården av kapten Henrik Lindberg för en basar med cabaret. Publiken var stor och temperaturen hög. Pianot svettades därför polityr och klubben fick ersätta skadan med 75 kronor.

Nästan allt gjordes gratis och offervilligheten var stor. Vinster till lotterier skänktes oftast och en gång överlämnades en levande gris för detta ändamål. Efter en 10-12 timmar lång arbetsdag deltog klubbens medlemmar som tävlande eller i uppvisningar - och dessutom i förberedelserna för basarer

eller liknande arrangemang. Var och en betalade sin utrustning, liksom biljetten till den festlighet som de arbetade för eller deltog i.

Fotboll och "Bollsta-Åttan"

Från 1940-talet dominerade fotbollen i Bollsta IK:s verksamhet, men ett årligt återkommande och i Ådalen populärt evenemang var skidtävlingen "Bollsta-åttan" med start och mål vid Folkets Hus. Ture Lidbom skriver så här i boken *Förr och nu*: "Bollstaåttan var en av de attraktivaste skidtävlingarna i distriktet när seklet var medelålders. Den omgavs av ett intresse som numera de lokala arrangörerna bara kan drömma om. Prissamlingarna var imponerande och veckan före tävlingen köade folk vid Sohléns skyltfönster för att få en skymt av de uppvisade dyrbarheterna."

År 2013 har klubben ca 450 medlemmar och en aktiv verksamhet inom fotboll, skidor och motion.

Ingrid Norberg

Källor:

Bollsta Idrottsklubbs jubileumsskrift, Sollefteå 1937
Ture Lidbom: *Förr och nu*, Stockholm 1988
Bollsta Idrottsklubbs hemsida hösten 2013

ÅHF:s utmärkelse för förtjänstfullt hembygdsarbete

Sedan 2005 har ÅHF delat ut förbundets utmärkelse för förtjänstfullt hembygdsarbete. Utmärkelsen i keramik med ÅHF:s logga, fotspar ur svunnen tid, har sedan dess många förtjänstfulla eldsjälars uppmärksammas med. Enligt reglerna för utmärkelsen skall utmärkelsen delas ut vid ÅHF:s årsstämma i vår och nomineringstiden går ut sista januari. Förslag på nominerade skall tillställas ÅHF:s styrelse.

En påminnelse till alla här och nu om utmärkelsen och om att nomineringstiden omfattar t.o.m. januari månad.

Göte Nordmar
Själövadsgatan 38,
891 32 ÖRNSKÖLDSEVIK
enordmar@hotmail.com

Fläsklådan och Kärringträtan

Platsnamn och hemmahörande

Under 1800-talets senare del ökade befolkningen explosionsartat i Västernorrlands sågverksdistrikt som en följd av sågverksindustrins väldiga expansion i länet. Eftersom den tidiga sågverksproduktionen var arbeidskraftsintensiv i alla dess moment i produktionskedjan, behövdes arbetare i en mängd som den lokala arbetsmarknaden inte kunde tillgodose. Det blev helt nödvändigt att rekrytera arbetare från avlägsnare trakter. Människor flyttade in till sågverksdistrikten i Västernorrland från vitt skilda platser i Sverige, ofta från skogsbygder i Värmland, Dalarna, Dalsland, Västerbotten och inlandsocknarna i Västernorrland, men också från finska Österbotten. Vanligt var att arbetarna hade sina familjer med sig, som bosatte sig i bostäder som sågverksbolaget hade uppfört i anslutning till sågverket. De mötte här en ny och främmande värld, som skilde sig radikalt från den agrara miljö där de hade vuxit upp.

För att de nyinflyttade skulle känna sig hemma här, måste platsen i någon mening erövrats och göras till en plats som man kände sig vara en del av. Den viktigaste förutsättningen för detta var givetvis att bli tilldelad bostad och bli fast boende vid verket, det vill säga att varaktigt befinna sig där, ha sin arbetsplats där, dagligen dona med saker och ting inne i och utför bostaden, återkommande förflytta sig i den närmaste omgivningen. På så sätt lärde man känna platsen som något bekant, överskådligt och avgränsat – som något eget.

Viktigt i denna process var att lära sig de vedertagna benämningarna på objekt i den fysiska miljön, som samlingsplatser, vägar, ångar, vattendrag och verkets alla byggnader, det vill säga vad lokalbefolkningen brukade kalla saker och ting i omgivningarna. Genom namnen blev det lättare att förhålla sig till objekten, att tänka på och samtala om dem i det dagliga umgänget med andra verksbor; man fick en levande och personlig relation till dem.

Vanligast var att man helt enkelt använde benäm-

Alla arbetarkaserner vid sågverken gavs mer eller mindre fantasifulla namn. Bilden visar "Långbyggnaden" vid Östrandens sågverk. Foto: SCA.

ningar på byggnader och andra fysiska objekt som sådana när man talade om dem och tänkte på dem, som t.ex. "Herrgård", "Kontore", "Handelsbolage", "Kolbacken", "Klappbryggan", "Bäcken", "Vika", "Hällan". Varför krångla till det? De existerade ju ändå bara i ental. Däremot då objekt i omgivningen fanns i flertal behövdes mer specifika namn för att snabbt kunna uppfatta dem och därmed fungera att tänka på och tala om, som t.ex. "Gammvägen", "Parfymgatan", "Björkudden", "Hermans", "Sibirien", "Grisplan".

I detta sammanhang intogs verkets alla bostadskaserner en särställning. Arbetarkasernerna var många vid varje sågverk och att namnge dem blev ett effektivt sätt att skilja dem åt. Arbetarkasernerna namngavs, med fantasi och fyndighet, ofta med namn som anknöt till husens historia. Detta namngivningsskick var allmänt i sågverkssamhällena. Här förekom namn som, "Sanatoriet", "Lusenborg", "Fläsklådan", "Prästgården", "Paradiset", "Norden", "Amerika", "Stormen", "Långklanten". Listan kan göras ännu längre.

Två sågverksarbetare från Östrand respektive Hovid berättar:

Till sågverket hörde åtta arbetarbaracker som voro mycket stora jämte två mindre gårdar för förmännen. Öknamnen å bostäderna voro Briggen som benämndes så därför att en f.d. båtsman ▶

Lindström hade sin bostad å tredje våningen. Banken kallades så därför att en del ansågos litet välsituerade av dem som bodde där. Krogen kallades så därför att det varit mycket supande bland dem som byggde huset. Så var det Kär-ringträtan inte voro väl kvinnorna värre att träta där än i de andra barackerna men den skulle väl ha ett namn. Ljustorpsbyggningen kallades så därför att arbetarna som uppförde den voro från grannsocknen Ljustorp. Stockholm kallades så därför att den var större och pampigare än de andra. Hälsingland kallades en barack därför att där först bodde inflyttade folk från Hälsingland. Återvänningen kallades så därför att det var sista huset i sågverkssamhället ... För arbetarna vid kolgården fanns en särskild barack som kallades Vasa därför att först bodde där många finnar.

Barackerna vid sågverken benämndes vid olika namn. Vid Hovid var det "Ring-klocksbyggningen" som fått sitt namn därför att en stor vällingklocka var uppmonterad på den ena gaveln. "Kasslottet"

som fått sitt namn därigenom att före byggnings tillkomst hade tidigare där varit en avstjälpningsplats. "Zigenarbyggningen" fick sitt namn genom att på platsen där byggningen står och i dess närhet rastade zigenarföljerna [...] "Sågbyggningen", "Smebyggningen" och "Kolbyggningen" var de baracker som var närmast industrin, och därav namnen.

Genom namnen och berättelserna om händelser och boende i husen blev de något mer än ting. Namnen på byggnaderna var i de dagliga samtalen, i det dagliga samröret mellan människor, effektiva medel att stänga ute främlingar och befästa den egna platstillhörigheten. Ingen kände till namnen så väl som verksborna på platsen. Även om det fanns olika versioner av bakgrunden till namnen, eller att man inte kände till dem, var namnen viktiga för upplevelsen av att tillhöra verket, att höra hemma just vid det här sågverket och inget annat.

Håkan Berglund-Lake

Skönvik i vinterskrud. I slutningen ner mot sågverket ligger arbetarbostäder utspridda med namn som "Tivoli", "Rullan", "Vasa", "Saraborg". Foto: SCA.

Skyltsöndag i Kramfors på 30-talet

Skyltsöndan var nog roligast i alla fall, även om de grova yllestrumporna stacks. På Första Maj, som var näst roligast, fick man ta på sig knästrumpor. Det kändes så lustigt lätt och ledigt utan livstykke, strumpeband och långstrumpor.

Det fanns dock en likhet mellan de båda dagarna. Man gick ut med Pappa för att titta på allt.

Som vanligt var det gnistrande kallt på skyltsöndan. Termometern utanför köksfönstret anlätades ofta.

Det blev kallare och kallare och då sa pappa: "Nu har det sjunkit ytterligare" och mamma sa: "Det bara fortsätter och stiger!" Dom menade i alla fall precis samma sak...

Och, så mycket kläder som skulle på, det var tröjor och koftor, halsduken som faster Ruth stickat, vantarna man fått av mormor och de stora blå yllebyxor som man var rädd att någon kamrat skulle se.

Pappa rökte cigarr, det betydde att något alldeles extra var i görningen. Och efter en stund, när mamma äntligen lyckats få pappa att ta på sig den förfärliga långa pälsen tog han en ivrig liten näve i ena handen och käppen i den andra.

Man sprang före pappa nerför den långa trappan. Lampan i stolpen nere vid vägen lyste vackert på den rimfrostgranna björken och snön nådde nästa ända upp till postlådan.

Så tassade man fram i sina mjuka "ladder", medan pappa tog det lugnt i sina svarta, roliga ytterskor med lustiga spännen. Pappa visslade och fick rimfrost i ögonbrynen och själv pratade man på i ett bara för att det rök så lustigt ur munnen då.

I en stolpe hade lampan slocknat och det måste pappa stanna och begrunda. En otålig hand slet och drog i honom och till slut gick han visslande vidare, svängde muntert på käppen och sa godmiddag till alla han mötte.

Man svängde upp vid Backlunds och såg plötsligt hela "skyltsöndan". Vad ljus och lampor och människor!

Vilken feststämning! Och vilka skyltfönster! Allra bäst var förstås leksaksfönstret. Man tryckte pappas hand lite hårdare: "Du, du pappa den där dockan..." Pappa låtsades inte höra, men bestämt gav han inte dockan en liten blick. Julafton var ju nära...

Stationsgatan i Kramfors i början av förra seklet. T.h. syns Åströms bokhandel salig i åminnelse. Bilder i Ådalen.

Vad det luktade gott vid lottornas stånd! Det var en härlig blandning av granris glögg och kålsoppa.

Det ångade hett ur muggarna och Pappa pratade och skrattade och kände bestämt alla de vitpälsade lottorna.

Naturligtvis mötte man farbror Olsson. "Är det generaldirektoren själv, som är ute och går?" sa pappa och så skrattade dom och bullrade och skrattade, så man tyckte att alla människor tittade på en.

Snart drog sig alla frysande och stampande människor mot stationen, som såg förfärligt grå och frusen ut.

Därute stod man med ansiktet vänt mot en stjärngnistrande kvällshimmel och lät då och då små förtjusta utrop höras. Vilket fyrverkeri!

Det lyste och knallade, det blixtrade och regnade av idel ljus. efteråt luktade det bränt och såg så konstig mörkt ut på Babelsberg.

Då började det också sticka i tårna av kyla och fingrarna kändes kalla och stela i vantarna. Längst ute på Pappas näsa hängde ett dropp och man väntade med spänning på att det skulle falla...

Då var det också tid att gå hem. Därhemma sprakade muntra brasor i båda kakelugnarna och därhemma fanns mamma. Pappa snöt sig så det ekade och drack sedan te medan man själv fick varm mjölk. Det var inte gott, men det värmdes.

Karin Bäcker
Kåseriet var infört i
Nya Norrland 25 nov 1993

Skidtävlingar anno 1901

I Härnösandsposten kunde man den 16 mars 1901 läsa en artikel om den gångna söndagens skidtävlingar. Det handlade om en budkavletävling Sollefteå-Härnösand samt om baktävlingar i Hälletorpsbacken i Härnösand. Artikeln är ett härligt tidsdokument från skidsportens vagna. Texten nedan ur artikeln är avkortad.

"I budkavletävlingen Sollefteå-Härnösand ägde starten rum från Sollefteå kl. 6 på morgonen. Oaktadt den tidiga timmen hade en del intresserade infunnit sig vid startplatsen för att åse affärdan. I denna lilla skildring hinna vi naturligtvis ej följa de täflandes spår hela vägen, utan vi nöja oss med att omtala, att målet i Härnösand var förlagdt å Nattvikens skridskobana.

Distansen Sollefteå-Härnösand tillryggalades af Väija skidklubb (hrr A. Asplund och Oscar Andersson) på tillsammans 9 t. 20 m. 22 s. In till målet i Härnösand anlände Oscar Andersson (distansen Kramfors Härnösand) kl. 3.20 e. m. med budkavlen, som han af A. Asplund (distansen Sollefteå - Kramfors) mottagit och hvilken innehöll en från Härnösands Idrottsklubb till ordföranden för Ångermanlands skidlöpareförbund, grosshandl. H. Holmberg, ställd anhållan, det han i sin egenskap af ordförande för nämnde förening ville understödja idrottsklubben i dess önskemål att få den första officiella förbundstäflan inom Ångermanland förlagdt till Sollefteå såsom den mest centrala platsen för en sådan täflan."

Ur Härnösandsposten 16 mars 1901. En tecknare och inte en fotograf skickades ut att följa tävlingarna!

"Till baktävlingen i Hälletorpsbacken hade anmält sig 23 deltagare, men 4 utgingo ur täfningen. Hälletorpsbacken ligger ungefär 3 kilometer från Härnösand vid Hälletorp i Bodsjö by, Säbrå, och är omkring 160 meter lång och av synnerligen lämplig lutning. Backen anses af sportmän vara förträfflig för backlöpningsporten. Enda felet skulle vara, att den ligger mot söder, så att, när solen värmer så kraftigt som i söndags, föret blir kärft.

Redan vid 12-tiden i söndags förmiddag sågos myllrande människoskaror draga ut åt Bodsjövägen, promenerande, "sparkande" åkande eller gående på skidor.

Vid framkomsten till backen möttes man af en imponant, härlig anblick. Omkring den inhägnade platsen ända upp i de vid backens sidor anordnade läktarne voro åskådareskarorna, uppstående till ett par tusen personer, uppställda.

Platsen var rikt dekorerad med svenska flaggor och en afdelning volontärer från Härnösands infanterivolontärskola upprätthöll ordningen, som var mönstergill bland den talrika publiken.

Men vår uppmärksamhet tages nu fullt i anspråk af de täflande, som börjat "leken". På grund af rådande ogynnsamma "terrängförhållanden" gjorde en och annan lustiga kullerbyttor, men fransedt några små missöden gick allt förträffligt och i synnerhet drogo vissa af deltagarne allas ögon till sig. Dessa voro naturligtvis de blifvande pristagarna, hvilka för sina fullödiga "prestationer" mottogos af musikens fanfarer och mängdens

ihållande bravorop och applåder. Förste pristagare blef, som bekant, J. E. Norlander, tillhörande Härnösands IK, en yngling på omkring 16 år, liten till växten, men "säker i bena", ty han gjorde högsta hoppet under täfningen. Åsikterna om hvad som är mest sportmässiga, det att hoppa långt eller hoppa elegant, kunna vara delade, men någon har sagt, att vacker hållning, säker elegant skidföring, fullständigt herradöme öfver kropp och skidor såväl i tilloppet, ansatsen och luftfärden som nedsprånget, det är hvad hrr prisdomare skola fordra mana fram hos backlöpare.

De längsta och elegantaste hoppen gjordes onekligen af bokhå-

lare K. Wikner (H.I.K.) och hrr T. Rundgren (I.F.K.) hvilka båda ådagalade, att det hos dem fanns själf tillit och säkerhet, hvilka äro nödvändiga egenskaper hos backlöpare för att den högsta möjliga fulländning skall kunna erhållas."

Nog var det beundransvärda prestationer att med dåtidens skidutrustning tävla längs den långa sträckan Sollefteå-Härnösand. Och när det gällde "backlöpnigen" så förefaller det av reportaget att det var oklart vad domarna satte poäng för - var det hoppets höjd(!), längden eller hopparens vackra hållning och elegans?

Göran Andersson

Skidklubben Vidar 120 år

Skidklubben Vidar har varit verksam i Sundsvall under 120 år. Klubben införde skidsporten i Sundsvall, ja, i Medelpad. Den anordnade skidtävlingar, framförallt för skolungdomar, ordnade lämpliga skidspår i stadens härliga omgivningar, uppförde präktiga skidstugor på Klissberget och i Huli. Bokstavligt talat i Vidars spår har andra idrottsföreningar byggt ut verksamheter och uppfört ett helt nät av skidstugor i Sundsvalls omgivningar. Allt ämnat att göra Sundsvall till en vintersportort av rang. Vidars båda stugor har skötts ideellt. 1923 införskaffades Hulistugan och den låg nära centrum och terrängen erbjöd även teknikbackar utöver en omväxlande skidsportsmiljö. Stugan såldes till närliggande klubb under - 90 talet. Klissbergsstugan däremot finns kvar i föreningens ägo och den är öppen för allmänheten september - april. Man kan göra trivsamma turer gående eller på skidor. Med medhavd sill, korv och potatis får man maten grill-

lad i öppen spis. En mycket uppskattad utflykt för barnfamiljer bl.a. Som avslutning kan nämnas att Svenska skidförbundet bildades i Sundsvall 1896, fyra år efter Vidars tillkomst.

Anders Sällvin

Farväl till Sollefteå!

Vissa bilder följer en genom livet och projicerar sig av egen kraft och när man minst väntar sig det, oftast i drömmen eller kanske en association från ett ord i förbigående. Nästan alltid förvånas man, eftersom bilden så omotiverat fladdrar förbi och just nu dyker upp i livets kalejdoskop. En sådan av kraftiga penseldrag och klara färger flammande bild liknar en spegel, där den reflekterar mig knegande uppför backen mot regementet. Det är strax före midnatt i slutet av maj 1956. Nedanför backen ligger Storgatan och i hörnet mot Hågestavägen det gräddvita Stockholms-huset. Fönstren i andra våningen

Ulf Beijbom i lumpen.

strålar av ljus och står öppna. Genom dem tränger Glenn Millers suktande toner. Ungdomar dansar därinne, ljusa flickskratt blandar sig med grammofoonmusiken, en ung man i studentmössa kastar en cigarettfimp genom ett av fönstren.

Där i de höga officerarnas residens är det studentfest hos överste Wilhelm Reutersvärd och den har redan kulminerat. Sonen Per är en av de nybakade studenterna. Nyss hade också jag varit ett av festföremålen, ty det är min studentomgång från Sollefteå högre allmänna läroverk som bjudits på studentskiva i en av stadens läträknade paradvåningar. Per och jag hade umgåtts en hel del under gymnasieåren och därför erbjöd han sig att försöka övertala pappa översten att skriva ut en permissionssedel åt mig fram till reveljen klockan sex. Men jag tackade stoiskt nej och bröt upp för att hinna hem och dra på mig militäruniformen. Min mor hade fortvarande varit uppe när jag kom hem och ömsade till uniform.

Det hade varit begripligt om den ganska bortskämde 20-åringen beklagat sitt öde medan han hastade mot kaserngrindarna. Att det inte riktigt var så berodde på att han gripits av en underlig känsla. Det var som om vandringen på den knastrande grusvägen var något betydligt ovanligare än att vara ute sent en majkväll när björkstammarna lyser vitare än någonsin och skymningen knappast

är någonting annat än en konstpaus mellan solens ned och uppgång. Hjärtats kännbara dunk kom sig inte av att backen var särskilt ansträngande utan av känslan att stegen bar honom mycket längre bort än till tio månaders lumpartid. Det som kom över honom var insikten om att han just förflyttade sig från ett livsskede till ett annat, att där bakom honom i den av vår och sagor skimrande älvdalen kring den lilla staden slöt sig tiden slutgiltigt kring uppväxten och bortom backkrönet väntade hela den egentliga livsresan, den framtid studenterna nyss sjungit om.

Den märkliga känslan fick honom att stanna upp och vända sig om mot staden, älven och dalen. Bländande vackert var det, hans barndoms landskap! Älvens rosafärgade blänk bland niporna hade tänts av morgonrodnadens föraning över de mörka bergen. Vårfloden fick forsen att brusa högre än vanligt, det var som bruset materialiserat sig i husgyttret som i kilar strålade ut från Storgatan mot högkonjunkturens nybyggen på lägdorna under Hallstaberget. På andra sidan om en av de många dällderna kring bäckar och åar höjde sig kyrkan på det hedniska solberg som givit staden dess namn.

Andrummet kring stegen mot kaserngrinden tog också in ljuden, de verkliga och de inbillade. Att forsbruset hördes så tydligt berodde på att vinden låg på från väster. Hårdare ljud rasslet från rälsbussen mot Långsele och brummet från någon enstaka

bil på Stora bron, men över allt annat höjde sig taltrastarnas flöjtande och rödhakens lilla nattmusik. I övrigt tycktes de blånande bergen runt älven framkalla den stora urtidstystnaden, tystnaden kring den ljuvliga stillheten som föder ovanliga tankar.

Min mor var fortfarande uppe och överöste mig mer än vanligt med sin omtänksamhet. Bakom vemodet i hennes röst låg aningen att jag ikväll slutgiltigt bröt upp från barndomshemmet, att jag i fortsättningen endast skulle sova där tillfälligt, att mina hembesök skulle bli alltmer sporadiska. Tills den dag långt in i framtiden då huset såldes och släkthistorien bröts.

Min far förenade sig med mamma och mig där vi stod i salen medan vårskymningen svepte in oss i skuggornas mystik. Verandadörren var på glänt mot trädgården och från den hördes suset från de stora björkarna och bakom det bruset från forsen. Pappa hade inte varit mer än ett spädbarn i en spånkorg när farfar och farmor strax efter sekelskiftet flyttade in i det nybygge som kallades Carlshem efter farfar. Carlshem hade han byggt åt hustrun och barnen som med tiden blev sju till antalet. Framtidstron byggdes snart på med en rejäl glasveranda mot bangården, köpingen och älven, d.v.s. allt det som gav dynamik och framtidstro åt den tätort som fick stadsrättigheter 1917.

Även om vi inte tänkte på det genomströmmades Carlshem just denna kväll av farfars ambitioner och besvikelser. Att jag skulle stanna kvar och överta gården harmonierade varken med mina föräldrars förhoppningar om sonen eller med mina egna. Som de flesta av farfars barn skulle jag en dag försvinna söderut med tåget. Så kände föräldrarna och sonen det denna vemodsfyllda vårväll då landskapet omslöt tillvaron som en blåtonad duk av Helmer Osslund.

Visserligen var regementet för ungt för att ha deltagit i några krig, men efter flyttningen till Sollefteå 1898 hade det genomgått många provningar. Den värsta var när man inför 1925 års försvarsbeslut diskuterade regementets nedläggning och då min farfar tillhört de kommunalpolitiker som framgångsrikt kämpade emot. Per Albins konstaterande efter krigsutbrottet 1939 att "vår beredskap är god" hade blivit något så när sanningsenligt 1945 och då jag ryckte in var I 21 ett av de mest välutrustade re-

gementena i en försvarsmakt som i Europa endast stod efter Storbritannien och Sovjet. Vid nedläggningen, efter ett nytt försvarsbeslut 2000, hade otaliga miljoner investerats i vad som då var landets kanske modernaste regemente.

Trots mitt öde som stormpionjär hamnade jag endast några trappor från studentkamraterna, eftersom mitt kompani var inkvarterat i samma kasern som kapten Henrikssons livkompani, det officiella namnet på studentkompaniet. Jag hade druckit te med kaptenen under det halvår jag sällskapat med hans engelska au-pair-flicka, men vad hjälpte det nu när jag varje morgon med de andra dundrade förbi studentkompaniet utför stentrapporna iförd stridsuniform modell 55, fotlappar innanför marschkängorna och hopfällbar k-pist skavande i korsryggen? Uppställning på kaserngården, armlängds avstånd och god morgon löjtnant medan mina forna gymnasiekamrater glodde på det hela med vicekorpralsstreck på armen.

Dock inga avundskänslor från min sida, eftersom jag förvånansvärt lätt funnit mig till rätta på min lucka, bestående av en härlig blandning bondpojkar, skogsarbetare, kontorister, handelsbiträden, även en folkskollärare jämte några malplacerade studenter som irriterade med sitt stadsmål. På sätt och vis utgjorde vi ett gyllene tvärsnitt av den manliga ungdomen i våra ådalar. De för mig till en början främmande kamraterna vann min tillit genom att de aldrig gjorde narr av mina fysiska tillkortakommanden och opraktiska manér. Trots att jag i mångas ögon måste ha verkat abnormt opraktisk, accepterades jag som en möjligen omformbar och i alla fall oförarglig kamrat och därför blev samvaron på logementet eller markan så angenäm. Det var inte utan att jag blommade upp i ett lika rått som hjärtligt kamratlag och så olikt de gymnasiala koterierna.

Medan fotlapparna efter den iskalla morgonduschen virades kring gårdagens sargade fötter och skratten skallade kring frodiga kommentarer om dagofficeren gonade jag mig i kamraternas jordnära säkerhet. Jag hade slutat förarga mig över pikarna mot den bortskämde stadsbo som brukade cykla hem till mamma så fort det inte var kvällsövningar. Möjligen såg pojkar min gynnsamma situation som plåster på mitt uppenbara lidande i ►

hindergården eller mitt svettbestänkta pustande under förflyttning till fots eller på skidor.

Det dagliga harvandet mellan 8 och 17 fyllde en otränad yngling med behaglig trötthet som avskärade från det hittillsvarande livet och försänkte honom i behaglig likgiltighet för allt annat än nutiden runt kaserngården. När tapto blåsts skulle det vara tyst på luckan, risken för dagofficerens uppdykande fanns där alltid. Men det var inte svårt att äntra järnsängarnas första eller andra våning och sjunka ned på knöliga halmmadrasser vi stoppat vid inryckningen. Insvept av doften från fjolårets hö- och klöverängar föll sömnen över en likt ett mjukt överkast. Snart var logementet fyllt av sexton mans pustanden och snarkningar i den totala trötthetens drömlösa sömn.

Mässen på f.d. I 21.

Kasern på f.d. I 21.

Ulf Beijbom

Tidigare chef på Emigrantinstitutet i Växjö och gammal Sollefteå-pojke.

Texten ur inledningen till Ulf Beijboms memoarbok "Oförglömligt" som kommer ut nästa år.

KOLLA VÅRA HEMBYGDSGÅRDAR

Alla föreningar som har tecknat Hembygdsförsäkringen för sina byggnader kommer tillsammans med årsfakturan att få boken Kolla Våra Hembygdsgårdar. I boken hittar man råd och tips kring praktisk förvaltning av föreningsdrivna lokaler och ska ses som ett hjälpmedel när föreningen systematiskt upprättar sin underhållsplan. Materialet lämpar sig väl att använda vid arbetsdagar, styrelsemöten eller i en studiecirkel. Det kan tillämpas på de flesta typer av byggnader för att tidigt lokalisera underhållsbehov och därigenom minska kostnaderna för åtgärderna. Samtidigt är förhoppningen att större försäkringsskador ska kunna förhindras och begränsas, en viktig del för att kunna behålla låga försäkringspremier för hembygdsgårdarna.

SÄNK SJÄLVRISKEN PÅ VATTENSKADOR!

Från och med årsskiftet kommer föreningar som har en automatisk huvudvattenavstängning få halverad självrisk på vattenskadorna som begränsas av en sådan åtgärd. Med automatisk huvudvattenavstängning så begränsas vattenmängden som kan rinna ut vid ett läckage då hembygdsgården är obemannad. Ett prisvärt alternativ är ett vattenlås med rörelsevakt från Comtech Control. Efter installationen skickar föreningen in kopia på underlag för sina utlägg och får då investeringsbidrag samt säkerhetsrabatt på försäkringspremien. Kontakta försäkringskansliet eller läs mer på www.hembygd.se/forsakring.

HEMBYGDSPÖRÅR
HEMBYGDSPÖRÅR

Hembygdsförsäkringen,
Östra Långgatan 30A, 432 41 Värberg
hembygdsporsaringen@hembygd.se 0200-22 00 55

När föreningen Falkarna öppnade eget

Vi var väl åtta gamla sandslåpojkar, Kurt, Berndt, Göran, Bengt, Vidar, Ola Ejam och Ivar, den sistnämnde som är nedtecknare av dessa rader från de första ljuva åren av vår uppväxttid. Alla i oktetten är födda kring 1930, men vi är nu bara sex kvar. Döda är Ejam och Göran. De ännu kvarlevande medlemmarna har tagit sin tillflykt till dagens GSP, Gamla Sandslåpojkar.

År 1939 bildade flera av pojkarna, som är omnämnda ovan, en förening som fick det skarpa namnet Falkarna. Ytterligare några tillkom med tiden. Vi var alla runt tio år gamla. Namnet hade vi hämtat från en serietidning med samma namn.

Då Sandslåns Sportklubb ville hopa alla sina krafter på A-laget och B-laget, tyckte vi juniorer som så; om ni inte vill backa upp oss yngre, startar vi eget! Han som manade på oss var vår blivande ordförande, som hette Sven. Det var hans farfar, Daniel Frölander, som gav sitt namn åt travbanan Dannero. Sven som inte var buskabyg av sig gick till lagledaren och bad om en fotboll. I ynnest fick vi av SSK en svårt behandlad, nästan trasig boll. Trasan var i storlek fem för seniorer. Men "sorgerna snar försvann", när vi av Svens pappa Edvin fått tillstånd att röja upp en liten fotbollsplan på hans ägor. Den avlånga fyrkanten stegade han upp på just det fält där Dannero Travbana nu ligger. Och den blev till med minimimått. Den måste ha varit sjuårdeles liten för ingen i vuxen världen utom givaren hade en aning om vår lilleputtlekplats mitt inne i Danneroskogen, fast den låg blott ett stenkast från A-lagets storstateliga skådeplats.

När vi röjt och rensat bort buskar några dar, kom vår gynnare Edvin och berättade att Utnäs tegelbruk behövde mycket kottar omedelburt. Vi fick göra planen spelbar senare. Vi plockade kottar var eviga dag nere vid Sursundet och lagrade dem hos Frölanders på Kungsgårn. När lagret började nå tak, ringde Edvin till tegelverket, som skickade en gen-gasdriven lastbil att hämta vårt förnäma bränsle.

Laguppställning Falkarna; Jan, Vidar, Uno, Ivar, Sven, Stig, Lennart, Lars, Roland och Kurt.

Slantarna vi fick in pungades ut till våra fotbollsutflykter, målstolpar och fotbollar. Vi debuterade i Ådalsbygdens Pojkliga med nån match ända uppe i Kyrkdal. Hur slutade då våran debut? "Rent sorgligt!", "katastrof!" sa några. Vi förlorade tvåsiffrigt. I halvtid försökte nog våran lagkapten Sven flytta om spelpläserna för att få bättre slagkraft. Resultatet blev att två spelare surnade till, lämnade matchen och cyklade hem. Med två man mindre rasade spelet ihop. Det blev bara att hålla förlustsiffrorna nere.

Nu spelade plötsligt Svens mamma en roll. Hon visste råd. Följande dag kom hon med ett tips. "Nu ska ni utveckla er förenings verksamhet! Idén är att ni ska göra en tidning och visa upp, vad ni lärt er i skolan!" Sagt och gjort! Snart kom det första numret ut och det innehöll något så långt kommet som kärleksnoveller. Joo, de ä sant!

För att få någon ordning och reda i Falkarna, tillsatte vi en styrelse. Ordförande blev naturligtvis Sven Frölander, sekreterare Ivar Lundin och kassaskrinet förvaltades av Roland Eriksson. Svårord blev bannlysta. Gick någon för långt, åkte han direkt ut genom dörren för att få stå vid skampålen en stund. Sekreterarens broder Lars ansågs som klippt och skuren för uppgiften som utkastare. Han fick också fungera som indrivare av svordomsboten – fem öre per svordom. Men styrelsen blev tvungen att vid några tillfällen be utkastaren vara mindre

Friska Viljor – en folkkär idrottsförening

grundlig och hårdhänt i sin förtroendemannafunktion.

Slantar droppade in på kottindustrin. Och dom blev till slut så många att man måste tillkalla en placeringsexpert. Det blev en annan pappa, Gunnar Erlander. Gunnar tog kassören och kapitalet till Astrid på Posten. Hon lade upp en postbankbok, som utställdes på Falkarna. Vi beslöt en tid senare att avsätta pengar till köp av en premieobligation. Vi hade hört, att en sådan kunde falla ut med stora pengar. Vi utgick ifrån att den skulle göra oss ekonomiskt oberoende för all framtid.

När andra världskriget tog slut 1945, hade vi fal-

kungar nästan växt upp till förhoppningsfulla och målinriktade män. Flera av oss hade planer på att flytta från Sandslån för studier i Sollefteå, Härnösand och Sundsvall. Tiden var nu mogen att avveckla föreningen. Och några pengar blev det inte heller på vår obligation. Det hade kassören sagt. Men än idag händer det, att vi gamla och luggslitna falkar stöter på varann vid någon hemvändardag. Fast vi falkar numera släpar våra vingar efter marken, kan vi vid våra träffar lätt erinra oss såna här episoder från den tid ”då allt så glatt och lustigt var”.

Ivar Lundin, Sandslån

Referat från konferens om tillgängliggörande av kulturarvet

Lördagen den 28 september samlades ett femtiotal deltagare från Ångermanlands och Medelpads hembygdsförbund till konferens på Murberget i Härnösand. Konferensen var en del av stödprojektet ”Hembygdens kulturarv i Västernorrland”.

Efter några hälsningsord och en genomgång av projektet av projektledaren Karl-Ingvar Ångström följde en rad talare. Först ut var Vuxenskolans representant Vivi-Anne Olsson som redogjorde för på vilket sätt folkbildningen kan vara ett stöd i arbetet med kulturarvet.

Nästa som grep mikrofonen var läns museets chef Lilian Rathje. Hon redogjorde för museets arbete med kulturarvet och länsprogrammet ”Kulturarv i utveckling”.

Därefter följde Christian Bajomi, Murberget, som pratade om läns kulturportalen.

Efter en stärkande lunch på Spjutegården återvände vi för att lyssna på Olof Ulander. Han redovisade digitaliseringen av kulturarvet hos Ljustorps hembygdsförening och i Ljustorpsbygden. Ett inspirerande föredrag. Viktigt är att komma ihåg att det har krävts 10 år av hårt arbete för att komma så långt.

Dagens huvudtalare var Per Norberg, Släktforsknars hus. Han beskrev Nya Bygdeband, som nu ägs av Svenska Hembygdsförbundet. Det fanns också möjlighet efteråt att pröva på Bygdeband.

Efter en inspirerande konferens var det dags att återvända till sin egen hembygdsförening och förhoppningsvis ta tag i den stora uppgiften, att göra sitt eget arkiv sökbar.

Margareta Johansson

På trettondagen, torsdagen den 6 januari 1905, samlades i dåvarande Föreningshuset på Storgatan i Örnsköldsvik sju unga män för att bilda idrottsföreningen Friska Viljor. Dess första medlemmar och stiftare var: Carl Lidström, Axel Löfquist, Axel Vikström, Fridolf Vikström, John Vikström, Uno Schelin och Rolf Öhngren. En interimstyrelse bildades med Axel Löfquist som ordförande.

Vilket fantastiskt klubbnamn vi har – Friska Viljor! Det är nog det vackraste föreningsnamn som finns. Två ord med färg, fart och klang, som vädjar till var och ens inneboende ungdomssinne, oavsett om man är ung eller gammal. Därför skall vi alltid vara mycket tacksamma och glada över att våra stiftare 1905 hade framsyntheten och uppfinningsrikedomen att skapa ett så oslagbart namn som Friska Viljor!

Friska Viljor har länge varit ett begrepp inom svensk idrott och är det alltjämt, sommar såväl som vinter.

Sportsligt har vi haft många glansperioder och vi har haft anledning att vara stolta över föreningen, även då resultaten varit av blygsammare karaktär. Men så är ju det också i livet självt med tider av både framgång och mediokrare inslag.

Under alla dessa över 108 år har Friska Viljor kunnat glädja sig åt en stabil organisation, med ett mycket stort antal ledare och aktiva, vilka alltid haft Friska Viljors bästa för ögonen. Många ungdomar har fått sin idrottsfostran i Friska Viljor. Detta har med all säkerhet inneburit många positiva mervärden i deras fortsatta livsvandring.

Föreningsarbetet har under åren förändrats och fått en mera social funktion på grund av de stora förändringarna i samhället. Dessa förändringar har varit och är en viktig del i vårt arbete och vi kan med tillfredsställelse konstatera, att Friska Viljor är en pådrivande aktör i detta förändringsarbete. Som ett led i detta arbete omorganiserades Friska Viljor 1993-1994 till fyra Friska Viljor-föreningar, nämligen IF Friska Viljor (Backhoppning), Friska Viljor Alpina Klubb, Friska Viljor Badmintonklubb samt Friska Viljor Fotboll Club.

Var och en av dessa föreningar är en egen juridisk person med egen styrelse. Men man har ett gott samarbete med varandra. Utvecklingen inom

Friska Viljor utgav 2005 en bok till sitt 100-årsjubileum *Idrottsföreningen Friska Viljor 1905-2005 – reportage och fakta om en folkkär förening*.

idrotten har de senaste decennierna gått mot specialföreningar för att minska de ekonomiska riskerna samt att tillfullo bedriva just sin egen verksamhet.

Här följer en kavalkad på alla de idrotter som IF Friska Viljor har haft på programmet under åren: backhoppning, nordisk kombination, längdåkning, slalom, badminton, fotboll, handboll, snowboard, orientering, skidorientering, bordtennis, skidskytte, freestyle, tennis, simning, ishockey, friidrott, bandy och gång. En i sanning diger aktivitetslista, som Friska Viljor under ett sekel har ägnat sig åt!

Så lite kuriosas – Den 2 juni 1905 fattade styrelsen ett speciellt beslut, nämligen att inköpa herr Iggströms fotboll. Den 24 augusti, söndag avseglade de utsedda viljorna med ångfartyget Ångermanland till Köpmanholmen. Därstädes avspelades den första tävlingsmatchen, som de svartgula vann med ett mål mot noll.

Många stora arrangemang har Friska Viljor organiserat genom åren. Här kommer ett litet axplock: Ett flertal SM-veckor på skidor, handikapp-OS, junior-VM i nordiska grenar, Europa- och World Cup-tävlingar i backhoppning.

Paradiskullen med FV-bokstäverna i toppen som kvällstid lyser upp vår stad har varit en kär tummelplats för många generationer av backhoppare. ▶

Idag är rekordet 105 meter. Närmare slalombacken finns ytterligare ett antal backar som tillåter hopp mellan 70 och 10 meter. Alltså, det finns ett härligt Eldorado för denna sport.

Så till sist några av Friska Viljors stora idrottsliga bedrifter. Sven Selånger och Sven Edin vann i Holmenkollen 1939 i backhoppning resp. 50 km skidor. Bengt Eriksson erövrade silvermedalj i nordisk kombination i Cortina 1956, Kjell Sjöberg slog världsrekord i skidflygning i Oberstdorf 1967 med 148 meter. Friska Viljor FC avancerade till näst högsta divisionen i fotboll-Superettan 2003. Mycket mer kan sägas om begreppet Friska Viljor. Men jag avslutar här med några rader ur Friska Viljors kampsång.

*Från Örnsköldsvik
hörs nu vårt skrik
vi äro Friska Viljor
Om viljan finns
då segern vinns
så hejar hejarklacken
Heja på, heja på, ja, heja på!*

*Är det bakhalt eller blir det fall
hörs ändå denna glada trall
Opp igen med friskt och glatt humör!
Det är det som susen gör*

Med många varma Friska Viljor-hälsningar!
Sten Grundberg

Hembygdsföreningarna och bankservicen

Den tid i utvecklingen har nu kommit då många av våra banker inte vill ta emot föreningarnas lotteri- och fikapengar, pengar som är en inkomstkälla och som vi vill pytsa in på våra konton efter våra arrangemang. Ångermanlands Hembygdsförbund skrev den 23 januari 2012 och uppmärksammade Sveriges Hembygdsförbunds styrelse om den försämrade servicen från bankerna. Förbundet har enligt uppgift uppmärksammat den övriga föreningsverksamheten i landet om situationen och även projektet "Hela Sverige skall leva", som uppges känna till problemen med kontanthantering. Någon reaktion i någon riktning har vi ännu inte upplevt även om vi i förtroenderåd och ordförandemöten lyft fram vårt problem.

Vid Ångermanlands Hembygdsförbunds senaste styrelsemöte dryftade vi bankservicen och tog del av rapporter om att föreningar av sina banker erbjudits kortläsare för att med en sådan lösa kontanthantering. Det har bedömts urfånigt och opraktiskt att en lott eller en kopp kaffe skall betalas med betalkort. Resultatet har blivit att föreningar lämnat sin bank och bytt till bank som ännu tar emot kontanter på gammalt invariant sätt. Rapporter i media berättar fortlöpande om bankkunder som är missnöjda med de banker som inte vill befatta sig med att räkna kontanter.

Ångermanlands hembygdsförbund hanterar kontanter i förhållandevis begränsad omfattning men har ändå beslutat lämna sin mångåriga relation med sin gamla bank för att använda sig av den i det här fallet föreningsvänliga Handelsbanken, som också finns inom räckhåll för vår kassör. En och annan bank utöver Handelsbanken som tar emot reda slantar finns men inte alltid inom rimligt avstånd.

Att byta till kontantvänligt sinnad bank är kanske en nyttig signal till bankvärlden i stort.

Göte Nordmar, ordf. Ångermanlands hembygdsförbund

Kvinnorna i Lidens Skytteförening

Inom Lidens Skytteförening finns kvinnor som kan hantera ett gevär. Otaliga tidningsrubriker och resultatlistor, som kunnat berätta om lidenkvinnornas framfart både i ban- och fältskytte. Bland dem kan nämnas Gerty Eriksson, Maj-Britt Norberg, Ann-Britt Eriksson och Kerstin Lindström.

Maj-Britt Norberg började redan under tidigt 60-tal att följa sin man Bengt på skyttetävlingar och det var då hennes intresse vaknade. "Bättre att vara med själv än att bara stå och titta på" tyckte hon. Helt främmande för skytte var hon dock inte, då även hennes bröder var framstående skyttar. Maj-Britt tränade varje vecka och kom snart att hamna på meriterande platser i prislistorna, vilket sporrade till fortsättning. Det goda resultatet medförde också uppflyttning i skytteklasser och tävlande mot ännu duktigare skyttar. Målet var att nå klass V – det som Maj-Britt kallar "getingboet". Det var där de allra bästa skyttarna fanns och i tävlande mot dem fick man vara glad över en 4:e eller 5:e placering, säger Maj-Britt.

Maj-Britt har svårt att rangordna förstaplatserna under skytteåren, men framhåller att segern i korpsskyttet i maj 1974 var en av de roligaste. Vid samma tillfälle placerade sig familjen (Bengt, Maj-Britt och sonen Jan-Olov) på fjärde plats i lagtävlingen.

Att Maj-Britt har sinne och anlag för skytte är otvivelaktigt. Hon har även provat på bågskytte med lyckat resultat. 1984 blev hon svensk mästare i bågskytte i Motala.

Maj-Britt figurerar även idag i prislistorna, men nu inom boule.

Gerty Eriksson växte upp med skyttet. Hennes pappa Valle var en framstående skytt och Gerty fick under många tävlingar på hemskyttebanan i Nordtjärn agera markör. När Gerty mötte sin livskamrat och man John, som hade tävlat i skytte sedan ungdomsåren, fortsatte livet på skyttebanorna.

I början var Gerty inte speciellt intresserad av sporten men hon dristade sig så småningom till att själv fatta bössan och delta i en tävling. Det var i Grånge. Resultatet blev gott. Hon vann tävlingen och fick blodad tand. Gerty berättar att hon tyckte bäst om fältskytte. Det var mycket roligare än banskytte.

Gerty involverades i Lidens Skytteförenings aktiviteter på många områden. Hon var funktionär på tävlingar och under 17 år var hon ansvarig för

serveringen på Skytte-paviljongen, som under den tiden inbjöd till dans alla helger under sommaren.

Gerty är en temperamentsfull kvinna och ingen kunde undgå att höra "när det gick åt pipan" för henne på skyttebanan. Det gjorde det förstas inte så ofta. Hon kan stoltsera med flera fina placeringar, men den seger hon uppskattar mest själv är XYZ-träffen, där hon tävlade och vann i stor konkurrens. Priset var en dammsugare.

Idag har Gerty lagt av med skyttet, men tävlar i boule. Tävlingsgnistan finns kvar och hon vill gärna vinna även där.

För **Ann-Britt Björklund** (född Eriksson) var valet av sport enkelt. Med lidenskytten Yngve Eriksson som pappa föll det sig helt naturligt att ägna sig åt skytte. Redan i 7-8-års-åldern började hon med träningsapparaten Almina öva den skjutsäkerhet, som skulle ge henne stora framgångar på många av mellannorrlands skjutbanor.

Ann-Britt var "pappas flicka" och följde honom på alla tävlingar från 10-årsåldern.

Efter Alminaträningen följde träning med luftgevär både hemmavid och senare i tävlings-sammanhang. I ungdomsskyttet (15-20 år) nådde Ann-Britt stora framgångar.

En lycklig dag var när hon som 18-åring fick sitt första egna gevär - en CG 63.

Under sina 20 aktiva år tävlade Ann-Britt varje helg sommar och vinter. Dessutom var det tävlingar i luftsytte på måndagar och serietävlingar på onsdagar.

Ann-Britt kommer inte ihåg sin första seger, men den seger hon sätter högst, är segern i Kretsmästerskapet för Medelpad i Kuben 1979. Där slog hon ett 50-tal meriterade skyttar från hela Medelpad och benämndes i tidningarna som "Skyttedrottningen".

Idag har Ann-Britt lagt skyttet på hyllan. Det gjorde hon när barnen kom och det blev svårt att kombinera skyttet med mammamollen.

Yvonne Uhlin

Sundsvalls Simsällskap

Året är 1925. På Selångersåns stränder trängs åskådarna för att få en glimt av mannen som uppvisningssimmar. Mannen som i OS i Paris året innan tagit två silver och ett brons – Arne Borg.

Supergalan i Selångersån anordnades av Sundsvalls Simsällskap som redan då hade funnits i 54 år. Redan 1871 bildades föreningen som därmed är en av norra Sveriges äldsta idrottsföreningar. De tidigaste åren i föreningens historia är höljda i dunkel. Den stora stadsbranden 1888 förstörde alla dokument. Troligt var tre herrar drivande i bildandet, Gustaf Ferdinand Knaust, L F Boström från Sundsvallsbanken och prokuristen P Örnberg.

Ett viktigt namn i simningens historia i Sundsvall är Knut Adrian Andersson som undervisade i engelska och franska på läroverket. Han var en stor simentusiast och startade en simskola. Mitt under Sundsvallsstrejken annonserade han om detta och efter sommaren kunde 100 simskoleelever promoveras.

1908 invigdes äntligen ett badhus i Sundsvall vid Kyrkogatan. Huset innehöll bland annat en stor bassäng som var 7,90 m bred och 14,65 meter lång. Under de kommande 63 åren var Badhuset hemvist för föreningen.

1934 och 1935 startade stadsmatcher mellan Sundsvall och Härnösand, i Sundsvall på vintern och i Härnösand på sommaren. Sundsvalls storsimmare hette då Karl-Erik Åhlund.

Redan i slutet av 30-talet väcktes planerna på ett nytt badhus, men så kom kriget och planerna fick stoppas. Föreningen hade svårigheter med att få ihop en styrelse. Många var inkallade. 1944 föreslår den dåvarande skolchefen Per Bratt att simundervisning ska införas på skolschemat.

1956 står Timrås nya badhus klart med en 25-meters bassäng. Läget i Sundsvalls Simsällskap är dystert, men 60-talet visar sig bli föreningens mest framgångsrika period dittills. På tio år erövrar klubbens simmare 85 SM-medaljer och slår flera

Uppvisning i Selångersån 1925. Foto från Sundsvalls Museum

svenska rekord. Ingvar Eriksson och Jans Tegelback får representera Sverige vid OS.

I slutet av 60-talet sätter bygget av det nya badhuset vid Selångersån igång i anslutning till Sporthallen. Så har föreningen återvänt till ån.

1971 invigs Sporthallsbadet och i mars samma år arrangerar föreningen det första sim-SM:et i Sundsvall. Det blir ett lyckat arrangemang som får mycket beröm, men de sportsliga framgångarna för föreningen uteblir.

I dag har föreningen sett många elitsimmare till exempel Anna-Karin Kammerling och Lars Frölander utvecklas i Sporthallsbadet. Mycket vatten har runnit förbi utanför fönstren men idag skulle nog ingen föra fram tanken på att genomföra en galatävling i dess vatten, även om reningsgraden antagligen är betydligt högre än 1925. Sundsvalls Simsällskap har en stor och bred verksamhet från populära simskolor till elitsatsningar och badet har blivit trångt och slitet. Nu är det åter dags att resa frågan om upprustning och utbyggnad av badet.

Margareta Johansson
efter en artikel i "Jubileums Stänkare" 1996
av Stefan Aronsson.

Nymålad hembygdsgård på Tynderö

Hembygdsgården var i stort behov av ommålning. I våra stadgar från 28 augusti 1983 står att "Tynderö Hembygdsförenings främsta uppgift ska vara att på ett pietetsfullt sätt försöka bevara Tynderö Kyrkskola samt finna former för hur byggnaden ska användas". Ungefär 500 m² fasad och 28 fönster skulle målas sommaren 2013. Vi hade sökt ekonomisk hjälp från länsstyrelsen tre gånger och fått avslag lika många gånger. Om en målarfirma skulle göra jobbet skulle det kosta 450 000 kr. Vår kassa innehöll bara hälften av detta belopp.

Under vintern sökte vi hjälp av Timrå kommun som lovade ett par sommar ungdomar i två veckor. Även om vi har över 200 medlemmar så är det inte så många som kan klättra på ställningar och måla.

Vi är lyckligt lottade som har två nypensionerade proffsmålare Kent Höglund och Sten Rohlin. Redan i juni var större delen av huset nymålat. Sommarjobbarna tog sig ann bagarstugan och fick många

målargrepp av yrkesmålarna.

Den 26 oktober kl 18.00 skall vi fira 30 års jubileum i det nymålade huset.

Sten Ekström
Ordf. Tynderö Hembygdsförening.

bygdstförening, somnade in den 5 november efter en tids sjukdom.

Hängiven, entusiastisk och med stark känsla och tro gav Sören sig själv uppgiften att lyfta fram sin hembygd ur tilltagande glömska. Han döpte sitt projekt till "Kulturstigen Hermansjöbygden". Det var för Sören en kär bygd med djupa rötter, en födelsebygd, en ungdomsbygd, en bygd med liv och med männ-

folk lokalt, regionalt, centralt och väckte intresse även hos skogsbruket. Sörens hem i Högländ vid Herrmansjön har fått nytt liv.

Idag kan vi ta del av en film om Sören och hans projekt, som blev klar strax före att den förhatliga sjukdomen cancer grep tag i Sören.

En hembygdshjälte är död... leve hembygden.

Göte Nordmar

Ur spår!

Röåsen, skidtävling i Bollstabruk. Akvarell av Leif Hiller.

måre nette da Karl-Erik Ahlund.

Redan i slutet av 30-talet väcktes planerna på ett nytt badhus, men så kom kriget och planerna fick stoppas. Föreningen hade svårigheter med att få ihop en styrelse. Många var inkallade. 1944 föreslår den dåvarande skolchefen Per Bratt att simundervisning ska införas på skolschemat.

1956 står Timrås nya badhus klart med en 25-meters bassäng. Läget i Sundsvalls Simsällskap är dystert, men 60-talet visar sig bli föreningens mest framgångsrika period dittills. På tio år erövrar klubbens simmare 85 SM-medaljer och slår flera

galatävling i dess vatten, även om reningsgraden antagligen är betydligt högre än 1925. Sundsvalls Simsällskap har en stor och bred verksamhet från populära simskolor till elitsatsningar och badet har blivit trångt och slitet. Nu är det åter dags att resa frågan om upprustning och utbyggnad av badet.

Margareta Johansson
efter en artikel i "Jubileums Stänkare" 1996
av Stefan Aronsson.

Minnesord över Karin Jonsson

Just när sommaren övergick i höst nådde oss budet, att Karin Jonsson lämnat oss i hembygdsrörelsen. Vi visste att Karin under ett par års tid kämpat med sjukdom. Ändå kom dödsbudet som en chock.

Karin föddes i Harvom i Indals socken 1937. 1980 återvände hon till hembygden och strax därefter engagerade hon sig i Indals Hembygdsförening och var den trogen tills sjukdomen hindrade henne. Under trettio år var hon ordförande i föreningen och förde klubban med säker hand. Hon var full av entusiasm och öppen för nya tankar och idéer. Krävdes en arbetsinsats och det gör det alltid i en hembygdsförening, var hon alltid beredd att ta i. Det kunde gälla att grava mängder av lax till tunnbrödsörgåsarna på spelmannsstämman, vårstäda hembygdsgården eller sätta deg till tunnbrödsbaket. Inbrottslarvet till hembygdsgården gick

naturligtvis hem till henne och det var självklart, att hon ensam skulle fara iväg vid larm, för att se vad som stod på. Hon träffade aldrig på någon inbrottsstjuv och det var nog tur för eventuella tjuvar. Däremot lyckades hon förhindra att gräsklipparen stals.

Karin var också styrelseledamot i Medelpads Hembygdsförbund och när jag blev vald till ordförande fanns hon där som mentor, full av goda råd. Med henne till stöd kändes uppdraget lätt och jag visste att jag alltid kunde ringa och få synpunkter i olika frågor.

Karin hade krafter över att engagera sig i Indals utveckling. I "Livsmiljö Indal" arbetade vi tillsammans för att förbättra miljön i Indals centrum. Många Indalsbor ville att centrum skulle bli vackrare. Centralt låg en stor lägda som kommunen ägde. Här beslöt vi, med kommunens goda minne, att anlägga en park, Indalsparken.

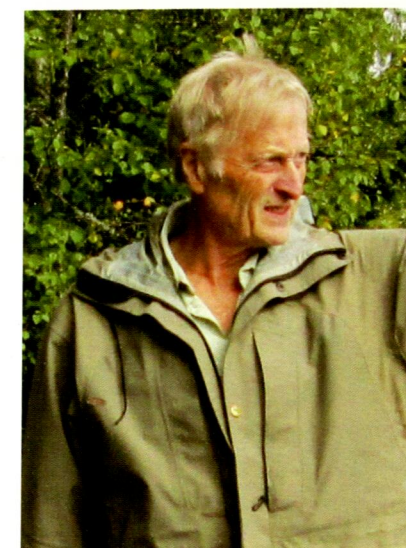
Parken anlades och sköts fortfarande helt ideellt av Indals Trädgårdsodlarförening och Karin blev föreningens första kassör.

Karin var en av alla dessa som gör att det civila samhället lever. Hon var en förebild för oss andra genom sin glädje, ledarförmåga och självklara sätt att ställa upp. I Indalsledenloppet satt hon år efter år och delade ut dryck. Vid tillställningar på hembygdsgården var hon först på plats och lämnade huset sist. Många nätter vakade hon ut majbrasan så att inga olyckor hände.

Idag känns Indals Hembygdsgård tom. Vi saknar alla Karin och vi känner en stor tacksamhet för att få ha varit aktiva tillsammans med henne. Det har lärt oss en ödmjukhet inför våra uppdrag och en vilja att fortsätta arbetet i hennes anda.

Margareta Johansson

Hembygdshjälten Sören Byström har lämnat oss

Vår hembygdsman Sören Byström, ledamot i ÅHF:s styrelse och ordförande i Skorpeds hembygdsförening, somnade in den 5 november efter en tids sjukdom.

Hängiven, entusiastisk och med stark känsla och tro gav Sören sig själv uppgiften att lyfta fram sin hembygd ur tilltagande glömska. Han döpte sitt projekt till "Kulturstigen Hermansjöbygden". Det var för Sören en kär bygd med djupa rötter, en födelsebygd, en ungdomsbygd, en bygd med liv och med männ-

iskor i olika livssituationer. Han arbetade lustfyllt och med glädje och entusiasmerade hembygdsfolk lokalt, regionalt, centralt och väckte intresse även hos skogsbruket. Sörens hem i Högländ vid Herrmansjön har fått nytt liv.

Idag kan vi ta del av en film om Sören och hans projekt, som blev klar strax före att den förhatliga sjukdomen cancer grep tag i Sören.

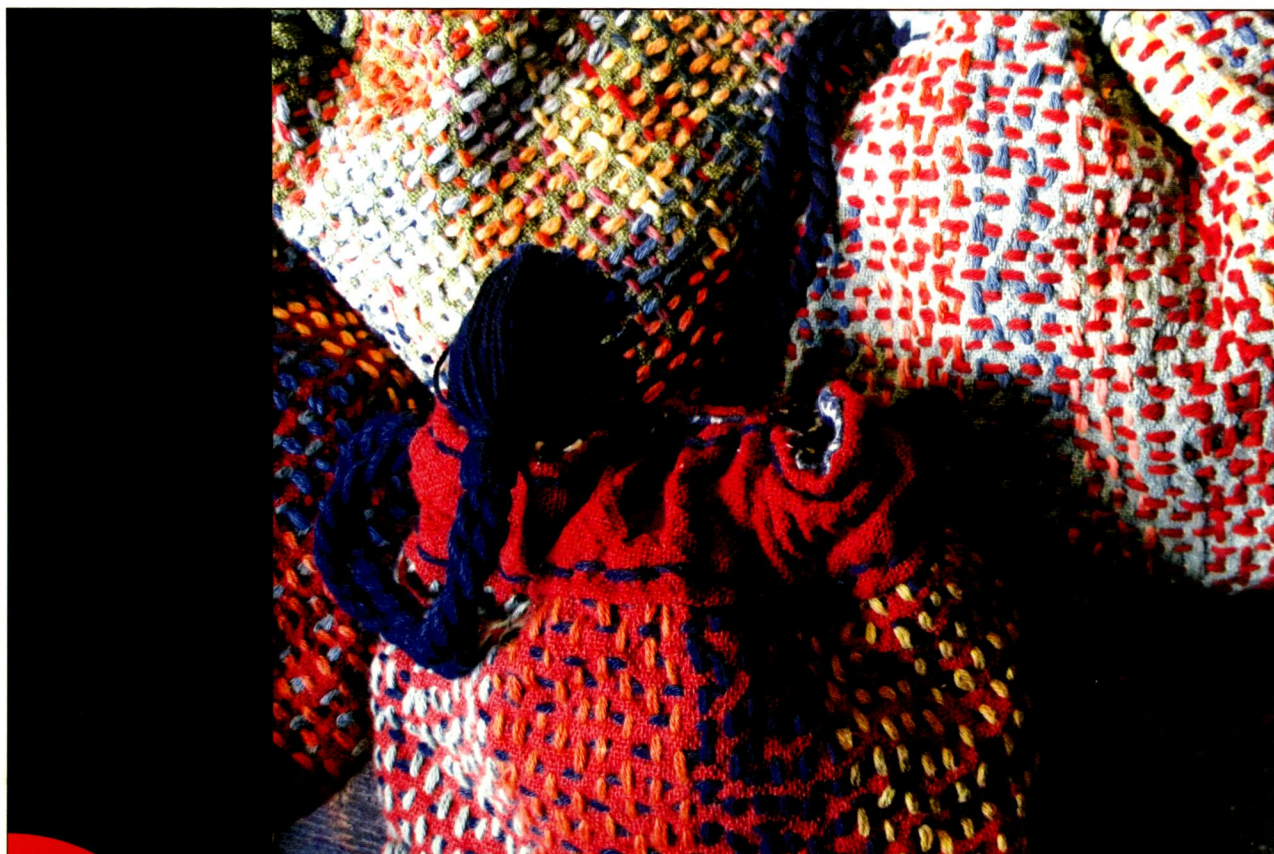
En hembygdshjälte är död... leve hembygden.

Göte Nordmar

Avs. Medelpads & Ångermanlands Hembygdsförbund
Åstön 765, 860 35 Söråker

B
Föreningsbrev

2013.10.19 – 2014.01.12

SASHIKO

Japanska stygn

www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11-16
Butik & kafé, tfn 0611-886 10

 murberget
Länsmuseet Västernorrland